

Силабус курсу:

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

ПСИХОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Ступінь вищої освіти:	Магістр
Спеціальність:	231 "Соціальна робота"; 232 "Соціальне забезпечення"
Рік підготовки:	2
Семестр викладання:	Осінній
Кількість кредитів ЄКТС:	5.0
Мова(-и) викладання:	українська
Вид семестрового контролю	залік

Автор курсу та лектор:

к.психол.н., доц., Каширіна Євгенія Володимирівна

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

доцент кафедри практичної психології та соціальної роботи

посада

kashirina@snu.edu.ua	+38-050-855-5130	Viber за номером телефону	325ГК аудиторія кафедри ППСР
електронна адреса	телефон	месенджер	консультації

Анотація навчального курсу

Цілі вивчення курсу:	<p>Метою лекційних занять за дисципліною є сформувати у здобувачів вищої освіти систему уявлень про зміст і методи психологічної роботи в системі соціальної діяльності а також практичні навички реалізації основних форм та методів психологічної допомоги у соціальній роботі.</p> <p>Метою самостійної роботи за дисципліною є засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача; поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти отримують у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці.</p>
Результати навчання:	<p>Знання: розуміння явищ, фактів, проблем в суспільстві, спільнотах, соціальних групах з метою діагностування, пояснення, прогнозування, оптимізації соціальних і психологічних процесів. Вивчення головних етапів розвитку психосоціальної практики в соціальній роботі. Розгляд та вивчення основ психологічної практики соціальної роботи.</p> <p>Вміння: застосовувати навички професійного, компетентного використання психосоціальних методів з метою надання професійної допомоги; аналізувати стандарти якості надання психологічної допомоги населенню; реалізовувати різноманітні моделі психосоціальної взаємодії з особистістю і групою; реалізовувати алгоритм проведення консультативної роботи з особистістю та групою, застосовувати навички психологічної допомоги.</p>
Передумови до початку вивчення:	<p>Базою вивчення даної навчальної дисципліни виступає оволодіння студентами відповідним обсягом знань і вмінь в результаті опанування ними таких фахових дисциплін, як «Вступ до спеціальності «Соціальна робота», «Методи соціальної роботи», «Історія соціальної роботи», «Психологія залежної поведінки».</p>

Мета курсу (набуті компетентності)

Мета викладання дисципліни полягає у оволодінні змістом і методами психологічної роботи в системі соціальної діяльності а також практичні навички реалізації основних форм та методів психологічної допомоги у соціальній роботі.

Вивчення даного навчального курсу призначене для формування, удосконалення та розвитку у здобувача вищої освіти наступних компетентностей:

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК03. Здатність удосконалювати й розвивати професійний, інтелектуальний і культурний рівні.

ЗК09. Навички міжособистісної взаємодії.

СК03. Здатність професійно діагностувати, прогнозувати, проектувати та моделювати соціальні ситуації.

Що забезпечується досягненням наступних програмних результатів навчання:

РН01. Розв'язувати складні задачі і проблеми, що потребують оновлення й інтеграції знань в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог.

РН02. Критично оцінювати результати наукових досліджень і різні джерела знань про практики соціальної роботи, формулювати висновки та рекомендації щодо їх впровадження

РН04. Показувати глибинне знання та системне розуміння теоретичних концепцій як із галузі соціальної роботи, так і з інших галузей соціогуманітарних наук.

РН10. Аналізувати соціальний та індивідуальний контекст проблем особи, сім'ї, соціальної групи, громади, формулювати мету і завдання соціальної роботи, планувати втручання в складних і непередбачуваних обставинах відповідно до цінностей соціальної роботи.

РН11. Організувати спільну діяльність фахівців різних галузей і непрофесіоналів, здійснювати їх підготовку до виконання завдань соціальної роботи, ініціювати командоутворення та координувати командну роботу.

РН12. Оцінювати соціальні наслідки політики у сфері прав людини, соціальної інклюзії та сталого розвитку суспільства, розробляти рекомендації стосовно удосконалення нормативно-правового забезпечення соціальної роботи.

Структура курсу

№	Тема	Годин и (Л/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
1	Предмет, структура і функції психології соціальної роботи	4/2	Формування соціальної роботи як науки і специфічної соціально-психологічної діяльності. М. Річмонд і виникнення діагностичної школи. Основні принципи. Функціональна школа. Розвиток основних принципів діагностичної та функціональної шкіл в історії соціальної роботи. Предмет психології соціальної роботи її структура і функції. Поняття «людина», «індивід», «особистість», «індивідуальність».	Практичні вправи. Індивідуальні завдання.
2	Основні етапи розвитку психосоціальної практики в соціальній роботі	4/4	Функціональний і діагностичний підхід: сутність та відмінність. Функціональний підхід в індивідуальній соціальній роботі. Структура індивідуальності. Підходи до особистості клієнта. Соціальний працівник та його референтні групи. Самооцінка клієнта. Соціальні групи, що впливають на клієнта, соціального працівника і агентство. Становлення проблемно-орієнтованого підходу в психосоціальній практиці. Філософія допомоги. Клієнт в підходах проблемно-орієнтованого методу. Структура і функціонування індивідуальності. Соціальні ролі і соціальний статус. Проблемно-орієнтований підхід до практики роботи з випадком.	Аналіз ситуацій. Практичні вправи. Індивідуальні завдання.
3	Психодинамічний підхід в соціальній роботі	4/2	Робота З.Фрейда у дослідженні несвідомої сфери особи. Розробка психодинамічних теорій К.Юнгом. А.Адлер і індивідуальна психологія. Основні психодинамічні теорії в практиці психосоціальної роботи. Психодинамічна практика роботи з клієнтом. Психодинамічна психологія і терапія в практиці психосоціальної роботи.	Практичні вправи. Індивідуальні завдання.
4	Поведінковий підхід в психосоціальній практиці	10/4	Поведінковий підхід в психосоціальній практиці Теорія оперантного наочіння. Особистість з точки зору біхевіористичного напрямку. Респондентна та оперантна поведінка. Концепція підкріплення в теорії Б. Скіннера. Основні принципи соціально-когнітивної теорії А. Бандури. Основні положення А. Бандури відносно природи людини. Д. Роттер: теорія соціального наочіння. Основні концепції та принципи теорії соціального наочіння. Методи конфронтації: систематична десенсибілізація, поступова або масована конфронтація, парадоксальні стратегії, подолання страху. Техніки підкріплення, згасання, метод покарання, агресивні методи. Формування поведінки, полегшення поведінки, дискримінаційне наочіння.	Презентації в PowerPoint. Практичні вправи. Індивідуальні завдання.
5	Екзистенційно-	4/4	Екзистенційно-гуманістичні підходи в	Практичні

№	Тема	Годин и (Л/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
	гуманістичні підходи в психосоціальной теорії і практиці		психосоціальной теорії та практиці (А.Маслоу, К.Роджерс, В.Франкл, Р.Мей). Основні психологічні екзистенційно-гуманістичні теорії. Екзистенційно-гуманістична практика роботи з клієнтом. Екзистенційно-гуманістична психологія і терапія в психосоціальной практиці.	вправи. Індивідуальні завдання.
6	Психологічні особливості індивідуальной соціальной роботи	4/4	Загальні принципи і підходи до індивідуальной соціальной роботи. Цінності та принципи в індивідуальной роботі. Первинний контакт з клієнтом. Контракт як складова частина індивідуальной соціальной роботи. Загальна модель індивідуальной роботи з випадком. Психодинамічна модель індивідуальной роботи з випадком. Моделі кризової інтервенції. Поведінкова модель індивідуальной роботи з випадком. Екзистенційно-гуманістична модель соціальной роботи з випадком. Філософія методу. Інтеракційна модель Г. Шульмана. Гендерні особливості індивідуальной соціальной роботи.	Практичні вправи.
7	Соціальной робота з групою як метод психосоціальной допомоги	4/2	Робота з групою динамікою. Практикум з використання тренінгових методів: групова дискусія, модерація, фасилітації і т. ін. Тематичні вправи та рольові ігри в груповій роботі. Психогімнастика в соціальной роботі. Гендерні особливості групової соціальной роботи.	Практичні вправи.
8	Особливості психосоціальной роботи з різними групами клієнтів	4/2	Основні цільові групи клієнтів у соціальной роботі, їх проблеми та потреби. Психологія соціальной роботи з делінквентом. Психологія соціальной роботи з споживачами наркотиків. Психологія соціальной роботи з людьми хворими на алкоголізм. Психологія соціальной роботи з людьми схильними до втеч і бродяжності.	Практичні вправи.
9	Особливості психосоціальной роботи з неповнолітніми	4/4	Тілесна терапія як засіб опрацювання дитячих психотравм. Психодинамічна образна терапія у роботі з дитячою психотравмою. Кататимно-імагінативна психотерапія як метод допомоги постраждалим дітям. Пісочна терапія як метод допомоги дітям у кризових обставинах. Методи і техніки арт-терапії в роботі з травмою у дітей. Коліскові пісні як засіб відновлення базової рівноваги травмованих дітей. Дитяча творча конструкторологія як терапевтичний засіб.	Практичні вправи.

Рекомендована література

Основна література:

1. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи (модульний курс дистанційного навчання) / А. Й. Капська, О. В. Безпалько, Р. Х. Вайнола; заг.редакція А. Й. Капської. К.: ДЦССМ, 2002. 164с.
2. Апопій В. В. Організація і технологія надання послуг: навч. посіб. / Апопій В. В., Олесин І.І., Шутовська Н.О., Футало Т.В.; за ред. В. В. Апопія. К.: Академія, 2006. 312 с.
3. Бех В. П. Цілісність соціальної роботи: методологічні, теоретичні та праксеологічні аспекти. Соціальна робота на початку XXI століття: проблеми теорії та практики: матеріали доповідей на Міжнародній науково-практичній конференції 29-31 жовтня 2002 року. К., 2002. С. 29-47.
4. Кривоконь Н. І. Поняття наснаження в аспекті психології соціальної роботи. Проблеми загальної та педагогічної психології : зб. наук. пр. Ін-ту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. К., 2011. Т. XIII, ч. 3. С. 190–198.
5. Кривоконь Н. І. Проблеми «професійного вигорання» соціальних працівників. Проблеми загальної та педагогічної психології : зб. наук. пр. Ін-ту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. К., 2011. Т. XIII, ч. 7. С. 95–103.
6. Кривоконь Н. І. Соціалізація та досвід особистості в контексті психології соціальної роботи. Проблеми загальної та педагогічної психології : зб. наук. пр. Ін-ту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. К., 2011. Т. XIII, ч. 1. С. 223–231.
7. Кривоконь Н. І. Соціально-психологічне забезпечення соціальної роботи : монографія. Х. : видавництво ФОП Олійник, 2011. 480 с.
8. Лукашевич М. П., Мигович І. І. Теорія і методи соціальної роботи: навч. посібн. 2-ге вид., доп. і випр. К.: МАУП, 2003. 168 с.
9. Лушин П. В. Психология личностного изменения. Кировоград: Полиграфическо-издательский центр ООО «Имекс ЛТД», 2002. 360 с.
10. Москаленко В. В. Психологія соціального впливу. Навч. посібник. К.: Центр учбової літератури. 2007. 448 с.
11. Москаленко В. В. Соціальна психологія: підручник. К. : Центр учбової літератури, 2008. 688 с.
12. Сила Т. І. Професійна інтеракція в соціальній роботі: соціально-психологічні особливості взаємодії соціального працівника і клієнта : монографія. Чернігів: Чернігівський державний інститут права, соціальних технологій та праці, 2010. 241 с.

13. Соціальна робота в Україні: навч. посібник / І. Д. Зверева, О. В. Безпалько, С. Я. Марченко та ін.; за заг. ред.: І. Д. Зверевої, Г. М. Лактіонової. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 256 с.

14. Соціальна робота в Україні: перші кроки / під ред. В. Полтавця. К.: Видавничий дім, 2000. 236 с.

15. Федоришин Б. О. Психологічні основи професійної консультації Психологічні проблеми навчання, виховання, активності та розвитку особистості: матеріали звітної наукової сесії (10-11 лютого 1994 р.). К., 1994. С. 222-228.

16. Яценко Т.С. Психологічні основи групової психокорекції: Навч. Посібник. К.: Либідь, 1996. 264 с.

Методичне забезпечення

1. Короткий довідник нормативних документів з соціальної роботи: Навч.-довід. посібник. – Чернівці: Рута, 2007. – 98с.

2. Соціальна робота: Навч. посібник у 2 ч. / [К.М. Левківський, В.Л. Кулініченко, В.Є. Слушаєнко та ін.]. – К.: НТУУ “КПІ”, 2011. – Ч. 1. – 372с.

3. Соціальна робота: Навч. посібник у 2 ч. / [К.М. Левківський, В.Л. Кулініченко, В.Є. Слушаєнко та ін.]. – К.: НТУУ “КПІ”, 2011. – Ч. 2. – 384с.

Оцінювання курсу

За повністю виконані завдання студент може отримати визначену кількість балів:

Інструменти і завдання	Кількість балів	
	Денна форма	Заочна форма
Присутність на заняттях та засвоєння лекційного матеріалу за темами	60	20
Присутність на заняттях (у період настановної сесії) та своєчасне виконання самостійних практичних завдань у межах тем	-	30
Індивідуальна робота	20	30
Залік (тест)	20	20
Разом	100	100

Шкала оцінювання студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Політика курсу

Плагіат та академічна доброчесність:

Дотримання академічної доброчесності за курсом ґрунтується на внутрішньо-університетській системі запобігання та виявлення академічного плагіату. До основних вимог за курсом віднесено - посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Перевірка текстів на унікальність здійснюється однаково для всіх здобувачів засобами: – за допомогою програмного забезпечення Unichек і засобів системи MOODLE; за Internet-джерелами – за допомогою програми Antiplagiarism.net.

Завдання і заняття:

Очікується, що всі здобувачі вищої освіти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Здобувачі мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку здобувачі зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом. Якщо здобувач вищої освіти відсутній з поважної причини, він/вона презентує виконані завдання під час консультації викладача. Здобувач вищої освіти має право на оскарження результатів оцінювання.

Поведінка в аудиторії:

Курс передбачає індивідуальну та групову роботу. Середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики. На аудиторні заняття слухачі мають з'являтися вчасно відповідно до діючого розкладу занять, яке міститься на сайті університету. Під час занять усі його учасники мають дотримуватися вимог техніки безпеки.